

Tu so uljan izložimo bašo jek prekršaj (phagibe)

اطلاعات برای قربانیان جرائم

Informationen für Opfer von Straftaten

Información a las víctimas de crímenes

Informations aux victimes d'actes criminels

Warbixin toogu talagalay dhibbaneyasha denbi-falka

Informacia bašo phagibaskoro kurbanani

Information till brottsoffer

ИНФОРМАЦИЯ ДЛЯ ЖЕРТВ ПРЕСТУПЛЕНИЙ

Informacija za osobe oštećene krivičnim djelom

Information to crime victims

Suç mağdurlarını bilgilendirme

معلومات إلى ضحايا الجرائم

Tiedote rikoksen uhreille

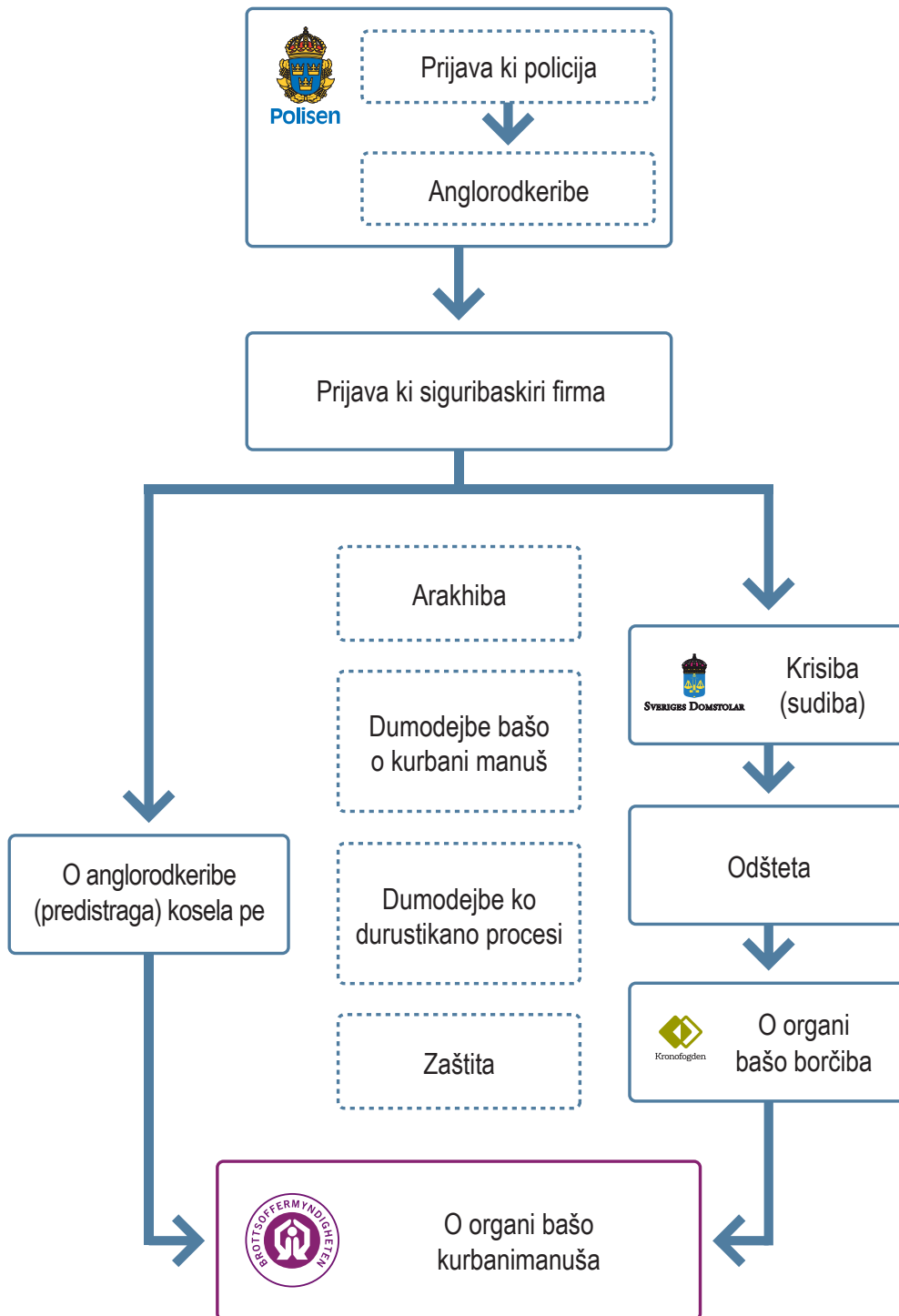
**TUKE SO ULJAN
IZLOŽIMO BAŠO
PHAGIBA (PREKRŠAJ)**

© Organi bašo kurbani manuša 2015
Ilustratori Maria Wall
Produktion Plakat
Tryckeri City, Umeå 2015

Soisibe

Sig gajdibe	6
Andreingaribe	7
Sig dumodejbaskere buča	8
Policikani prijava	9
Anglorodkeriba (predistraga)	10
Ikeribe hem dumodejbe	12
Krisibe (Sudibe)	16
Odšteta, siguriba hem phagibaskiri dukhavibaskiri odšteta	19
Tlo Arakhiba	22
Kurbani manuškere reakcie	24
Kontaktiribaskiri informacia	25
Lafengiri lista	27

Sig gajdibe

Andreingaribe

Tu te doživindžan jek phagiba (prekršaj) tu šaj akana sian ki jek bipendžardi situacija koja kerela tu te osetine tut narahati hem nasigurno. Tej akava prekršaj prijavimo ki policija tegani lena te oven pherdo buča kori so pherdo organija (vlastija) ovena hemime (mešime). Šaj te ovel pharo te džane kori te kaj te del pe tuke dumodejbe hem (thaj) te del pe tuke dževapi (odgovor) bašo tle pučiba. Amen nadinaja (avšajinaja) amen kaj ko akava teksti ka arakhe but odgovorija (dževapija) bašo tle pučiba hem kori šaj te del pe tuke panda odgovor ko tle javera pučiba.

Amen počminaja (avgonaja) te opisina (hramonkera) sar manuš prijavinela jek prekršaj (phagiba) ki policija, so ovela palo e prekršaeskoro thaj save šaipa isi tut bašo dumodejbe.

Palo odova opisinaja o sudibe (krisibe), šaiba bašo ekonomikano dumodejbe so uljan dukhavdo kotar o prekršaj (phagiba) thaj so šaj te kere te barakere tlo siguriba.

Ko krajo (agor) pišinaja bašo o obična reakcije kotar o prekršaj. Othe isi thaj jek lafengiri lista hem kontaktiribaskere podatke kotar idealno organizacije hem vlastija.

Sig dumodejbaskere buča

Te sian khuvdo – rode arakhiba. Te sian phare khuvde telefonirin ko 112 ha pale dža ki sigdumodejbaskiri ambolanta soj tuke najpaše.

Te kerela pe o prekršaj (phagiba) ko akava momenti – telefonirin ko 112 ja pale dža ki najpaše policikano kher!

O prekršaj prijavin ki najpaše policikano kher, ko telefoni 114 14 ja pale ko policikano webbthan www.polisen.se

Te trebela tuke arakhiba ja pale dumodejbe – kontaktirin e policia, socialno, džuvlengoro dežurno ja pale kurbandi manušengoro dežurno.

Policikani prijava

But manuš pučena pe so ovela pali jek policikani prijava. Jek javer baro pučipa i so ovela keda o phagiba na ovela prijavimo tutar ja pale javerestar.

I policikani prijava tani but važno bašo tle pravija (hakaja) hem tlo arakhiba. Sar i siguribaskiri firma adžahar o Organi bašo kurbanu manuša (Brottsoffermyndigheten) rodela palo pravilo (regulari) jek policikani prijava kaj te šaj te kerel buti tle rodibaja bašo odštetakoro pučiba bašo tle povrede (khuvdipa) so ulo tut taro prekršaj.

Te sian sine izložimo bašo prekršaj, odoleske tu trebela so posigate so šaj te prijavine odova ki policija. Odova šaj kerela pe ki najpaše policikani stanica (policikani terdžovni), ko televoni 114 14 ja pale ko webbthan www.polisen.se. Te ovela o prekršaj akan tu šaj te telefonirine ko 1122.

E prijavibaja sar fundamenti, i policija ja pale o tužiteli (došardžija) odlučinela dali ka ovel jek predistraga (anglorodkeribe).

I policija thaj o tužiteli šaj ko but slučajja te den tut odoja informacija so ka trebel tut. Amen ka vakera buteder bašo odova potele ko teksti, ama ko hari vakerdo mangela te phenel pe kaj angleder sa i policia thaj o doškerdžia tane odgovorno te informirinen tut bašo:

- šaipa te lel pe phagibaskiri dukhavibaskiri odšteta
- but puti o došardžia tano dužno te pripreminel hem te vakerel ko tlo anav baši odšteta ko sudo (krisi) bašo o prekršaj, tu te mangljan odova
- o regularia bašo namukhibe te avel pes (zabrana), bašo advokati thaj ikeribaskoro manuš
- šaipa bašo pravno (durustikane) dumodejbe thaj godidejbe
- save vlastia (organia) thaj organizacije šaj te den tut ikeriba hem dumodejbe
- dali ka ovel predistraga (anglorodkeribe) ja pale na
- dali ka kerel pe došakeriba ja pale na.

Ko www.jagvillveta.se isi informacia e čhavage thaj e ternenge bašo prekršaj, ikeribe thaj sar šaj manuš te lel dumodejbe.

Me mangava te džanav

SA BAŠO TLE PRAVIJA (HAKAJA) KEDA OVELA PREKRŠAJ (PHAGIBA)

Anglorodkeriba (predistraga)

Keda e došardžia (tužitele) ja pale e policia isi soskipe te pačal kaj kerdža pe phagibe (krivično) delo tegani lela te kerel pe anglorodkeribe (predistraga). Ko akava anglorodkeribe šaj te šunkerel (soslušinel) pe o manuš soj tano šubakerdo (osumničimo) thaj e javerencar so šaj te pomožinen informaciaja, ko primer tuja sar phagibaskoro kurbanu manuš thaj javere svedokencar. Sa odova so sikavela pe ko rodkeribe khedela pe ko jek anglorodkeribaskoro protokoli. E policia nane odova šaipa te rodkerel (istražinel) odma sa o phagiba. Odoleske disavo var šaj te lel vakti džikote te ovel jek rodkeribe. Tu te pučljan e policia ola šaj te vakeren tuke otprilika keda ka kerel pe buti tle slučajea.

Pošto kerdža pe upri tute akava phagibe tuke ka vakere pe ”rovandžia”. Sar rovandžia tu šaj te ove šunkerdo (saslušimo) tegani tu šaj te vakere e policiake ja pale e došardžiaske sa so džanea bašo o phagibe. Disavo var dovolno te vakere olenar ko telefoni, ama te akhardže tut ko šunkeribe tegani tu sian dužno te dža.

Te na geljan odori bizo te ovel tut disavo soskipe (razlog) tegani šaj i policia te avel thaj te ingarel tut ko šunkeribe. Tut isi pravo te le tuja jekhe ikeribaskoro manuš, čitin buteder ko kotor ”Ikeribe thaj dumodejbe”.

Te uljan akhardo ki policia ja pale ko došardžia tegani isi tut hako (pravo) te pokinen tuke sa o troškia kaj te šaj te ave ko šunkeribe. Odova šaj te ovel bašo drumo thaj hajbe, sojbe, pokibe love bašo našavibe love tari buti ja pale bašo javer ekonomikano našavibe. O pokibe bašo našavibe love tari buti tano ograničimo. Bašo asavko pokibe tu šaj te kontaktirine e policia.

Te mangljan te del pe tuke love odšteta bašo i šteta so uli tuke keda ulo o phagibe, tu šaj te prijavine odova ki policia ja pale ko došardžia (tužiteli) so kerela buti e predistragaja. Baši buteder informacija dikh so terdžola ko kotor Odšteta, siguriba hem phagibaskiri dukhavibaskiri odšteta.

Kosibe o anglordokeribe (predistraga)

Te nane soskipe te kerel pe ponodori buti e anglorodkeribaja tegani ov ka kosel pe (čhinelape te kerel pe buti ponodori). Odova šaj te ovel adžahar, te sikadža pe kaj na sine ko pučibe disavo phagutno keribe, ja pale te našti te sikavel pe naea upro džikste kaj tan/o/i sumnjivo (šubal/o/i). Jek javer soskipe te kosel pe šaj te ovel o biuštavina, mangel te phenel pe kaj nane disave uštavina (tragia) palo kola šaj te džal pes. But i važno te džanel pe kaj jek koslo anglorodkeribe šaj pale te vazdel pe te iklile neve dokazia.

Te andža o došardžia ja pale i policia rešenje te kosel pe o anglorodkeribe, normalno tano tegani tu sar rovandžia trebela te ove informirimo bašo odova. Odova važinela thaj keda o došardžia anela rešenje te na kerel jek anglorodkeribe ja pale te na vazdel došaribe (te na tužinel pe džiko).

Te na sian čalo disave policiakere rešenjea tu šaj te irane tut ko došardžia kaj te šaj pale te dikhel pe odoja buti. Te na uljan čalo kotar e došardžiasgoro rešenje tegani tu šaj te irane (obratine) tut ko uceder došardžia kaj te šaj te kerel pes jek procesi kaske so vakerela pe uprederprobibe (överprövning). Hem te uli kosli i predistraga tut šaj te ovel pravo bašo bašo love kotar o siguriba ja pale bašo phagibaskiri dukhavibaskiri odšteta.

Došariba (tužba)

O došardžia te smatrindža kaj isi dovolno dokazia kaj te šaj o sudo (krisi) te peravel e sumnime manuše (šubalija manuše), tegani vazdela pe i tužba. Palo odova akahrela (vikinela) o sudo ko sudibe kori so probinela pe i tužba. Ko zavisnost taro odova so sikavela pe ko sudibe prema odova anela o sudo rešenje dali o šubalo manuš ka ovel sudimo bašo phagiba. O sudo odlučinela hem savi odšteta ov ja pale oj ka pokinel tuke – tu te rodindžan odova.

Došaribaskoro informiribe

Mada o dokazia šaj te resen bašo jek peravibaskiri krisin (presuda) o tužiteli (došardžia) šaj ko disave situacie te na vazdel došaribe hem odoleske ko than šaj te kerel jek adžahar anavjardo ”došaribaskoro informiribe”. Odova šaj te ovel ko primer tej ko pučibe jek terno manuš so na sine sudimo angleder ama isi ole/ola kerdo tikne phagiba (prekršaja). Odova šaj kerela hem keda jek manuš so ulo sigate krisimo (sudimo) bašo disavo phagibe thaj o akanutno phagibe nane dovolno te del pe jek bareder krisin.

O došaribaskoro informiribe značinela kaj na ka ovel disavo krisibe (sudibe). Ama tute pale isi pravo baši odšteta bašo tle dukha a odova lela pe kotar o siguribe ja pale kotar e phagibaskiri dukhavibaskiri odšteta.

Krisinakoro angločhinaviba (Strafföreläggande)

Keda i ko pučiba tikne phagiba soj priznajme kotar o došalo manuš, tegani o došardžia šaj korkori te anel jek krisin (kazna), mangel te phenel pe te anel krisinakoro angločhinavibe. Tegani nane krisibe (sudibe) ama ko krisinakoro angločhinavibe šaj o došalo manuš te ovel čhivdo te pokinel odšteta.

Tej o šubalo (sumnimo) manuš tikneder taro 15 berš

O džene soj potikne taro 15 berš nane beršale baši krisin (kazna) hem našti te došaren pe. Jek asavki prijava ki policia na džala ko sudo ama i socialno komisija ovela informirimi thaj ola šaj te keren disave buča. I policia šaj korkori te rodkerel (istražinel) o phagiba ja pale palo e socialnoskiri inicijativa, ko primer te saslužinen (šunkerem) pe o manuša soj hemime ko odova.

Jek asavko rodkeribe so sikavela e phagibaskoro keribe, tano važno e kurbani manušeske kaj te šaj te lel phagibaskiri dukhavibaskiri odšteta. Manuš šaj te lel odšteta odoleske so hem o 15- beršengere džene šaj te oven dužno te pokinen (platinen) odšteta.

Posrediba ko jek phagiba

Posrediba značinela keda arakhena pe o kurbani manuš thaj o manuš so kerdža o phagibe kaj te šaj barabar jekhe manuše so na terdžola pali džikaskiri rig te vakeren bašo odova so ulo. Keda o manuš so kerdža o phagibe tano tikneder taro 21 berša tegani i komuna tani dužno te del jekh posredibe.

Kaj te šaj te ovel jek posredibe o phagibe mora te ovel priznajmo. Plus odova trebela solduj riga te mangel te len than ko odova. O posrediba šaj te rezultirinela te ovel lafiphaniba (dogovor), ko primer sar manuš ka ovel jek averea ponodori, a odova šaj te ovel jek siguribe bašo o kurbani manuš. Šaj te kerel pe lafiphaniba bašo ekonomikano kompenziribe (odšteta) bašo dukhavipa, ama odova šaj te kerel hem problemia, specialno tej ko pučibe bare sume ja pale tej ko pučibe personalikane dukhavipa. Te isi tut pučiba bašo asavke lafiphaniba tegani kontaktirin e Organe bašo kurbani manuša. Te khudžan ko jek asavko lafiphaniba bašo ekonomikano kompenziribe, tegani šaj te našave e phagibaskiri dukhavibaskiri odšteta.

Ikeribe hem dumodejbe

Juridikano ikeribe

Došaribaskoro advokati

Bašo disave phagiba (prekršaja) tu sar kurbanu manuš šaj te ovel tut tlo advokati, bašo odova vakerela pe došaribaskoro advokati. Odova dela pe hembuder (najviše) keda isi seksualiakne phagiba thaj keda ovela phagiba ko paše relacie, ama odova ovela thaj keda isi specialno potreba ko javerada phagiba. Jek došaribaskoro advokati šaj dela pe keda lela te ovel o anglorodkeribe (predistraga).

Tu te smatrinea kaj trebela tuke jek došaribaskoro advokati tegani tu trebela te diskutirine odova e došardžiaja (tužitelea) ja pale e policiaja so kerela buti predistragaja. Tu šaj te irane tut (obratine tut) hem direktno ko teluno krisi (sудо) odole mangibaja.

Odova tano o teluno krisi so činavela dali isi tut pravo bašo došaribaskoro advokati thaj ov birinela advokati. Tu šaj te mukhe predlog kas mangea te del pe tuke. O došaribaskoro advokati so ko buteder situacie tano jek advokati, isi ole/ola buti te dikhel tlo interesi, te ikerel tut thaj te del tut dumodejbe sar ki predistraga adžahar thaj ko sudibe. Ov/oj šaj te del tut dumo thaj te reprezentirinel tut te vakerel baši i odšteta.

Akava dumodejbe tano tuke bilovengoro. Akaja buti činavdžovela keda o sudibe tano agorkerdo thaj e advokateskiri buti nane te le i odšteta ja pale javer pokibe.

Specialno reprezentanti bašo čhavo

Tej jek stariteli (arakhadžia) (kola tane obično daj-dad) šubakerdo (osumničimo) bašo prekršaj upro plo čhavo/čhaj tegani šaj dela pe e čhaveske/čhajake jek specialno reprezentanti. Odova važinela isto keda okova soj osumničimo bašo phagibe terdžola paše e arakhadžiaja (staritelea). O reprezentanti ka dikhel e čhaveskoro/čhajakoro pravo sar ki predistraga adžahar thaj ko sudibe.

Specialno reprezentanti šaj ovela jek advokati, jek juristikano zameniko, advokatikano biro ja pale javer džiko. Plus odova isi uslovja bašo džanibe thaj iskustvo thaj personalikane osobine so kerela leste ja pale late te ovel šukar baši odoja buti.

Durustikano (pravno) arakhiba

Ko khereskoro siguriba khuvela jek pravno arakhiba. Odova značinel kaj i siguribaskiri firma šaj terdžola bašo tle advokateskere troškija hem bašo javera buča, te na ljlja pe ko akava procesi o pučiba baši odšteta. Generalno ko akava siguribe isi jek preduslov a odova tano tu te pokine jek kotor kaske so vakerela pe korkoro riziko. Bašo buteder informacija bašo akava kontaktirin tle siguribaskere firma.

Juridikano godidejbe

Palo durustipaskoro (pravno) dumodejbaskoro zakoni (kanuni) tuke šaj dela pe juridikano godidejbe ko sa o tipia buča hem slučajja. Odova šaj te ovel ko primer baši odšteta keda o došardžia (tužiteli) na dela dumo bašo odova ja pale keda vakerela pe e siguribaskere firmaja.

Tu šaj te kontaktirine jekhe advokatikane firma so dela asavke godidejba sar so terdžola ko pravno dumodejbaskoro zakoni. Asavko godidejbe šaj dela pe hembut duj sahatia, bašo odova ka pokinel pe taksa. I taksa tani 1800 krune jekhe sahateske. Te isi tut phari ekonomikani situacia tu šaj te pokine hareder (pohari).

Durustikano dumodejbe (pravno pomoč)

Te nane tut disavo siguribe bašo durustikano arakhibe thaj te našti te kerel pe gotovo buti tle slučaea samo e juridikane godidejbaja, tu šaj te rode te del pe tuke durustikano dumodejbe. Tegani pokinela i država jek kotor bašo e advokateskere koštiba. Tuke šaj te del pe dumo thaj bašo pokiba bašo o dokazia, bašo drumo, bašo hajbe, pijbe thaj sojbe thaj bašo javera buča.

Sar rodela pe durustikano ekonomikano dumodejbe šaj phenela tuke jek advokati, sudo ja pale o Organi bašo durustikano dumodejbe.

Javera forme bašo ikeriba (podrška)

Socijalno komisija

Ki sakoja komuna e socijalno komisija isi specialno odgovornost bašo kurbanu manuš thaj bašo kurbanu manušeskere familijake. O odgovornost terdžola ko socijalno komisijakoro kanuni.

I socijalno komisija ka dikhel specialno e džuvlen kola tane ja pale kola so sine marde ja pale javerčhane maltretirime kotar paše manuša, thaj šaj te trebel olenge ikeribe (podrška) thaj dumodejbe kaj te šaj te iranen pli situacia. I socijalno komisija ka dikhel specialno thaj e čhaven kola so dikhle mariba ja pale javera maltretiriba prema olengere pašutne manuša. Akala čhave tane kurbanu bašo disavo prekršaj (phagiba), hem i socijalno komisija trebela te dikhel te del pe olenge ikeribe hem sa o dumodejbe so trebela olenge.

Odova šaj te ovel ko sajavera (razna) forme psihologikano thaj socijalikano dumodejbe, ama šaj te ovel ekonomikano thaj praktikano dumodejbe.

Ko disave thana isi thaj javera tipia podrške sar soj ko primer: vakeribaskoro ikeribe bašo kurbanu manuša, ikeribaskoro centri terne kurbanu manušenge hem čhavengoro kher. Bašo buteder informacia kontaktirin e komuna.

Ikeribaskoro manuš (pordškakoro manuš)

Tu te mangljan tu šaj leja tuja jekhe džene keda džaja ko saslušanje (šunkeribe) ki jek predistraga ja pale ko sudiba. Tu šaj te birine džikas so pendžarea ja pale tu šaj te obratine tut ki socijalno komisija, ja pale ko phagibaskoro kurbanengoro dežurno, ja pale ko džuvlengoro dežurno, buteder bašo odova terdžola potele ko akava teksti.

Jek ikeribaskoro dženo šaj te del dumo manuš te osetinel pobaro sigurnost. Odova šaj isto but te značinel te šaj te diskutirine so ulo ko šunkeribe thaj ko sudibe keda džiko sine tuja othe ja pale keda formulirinela pe o rešenje ja pale i presuda (krisin). Tut šaj te ovel hem došaribaskoro advokati hem ikeribaskoro dženo. Jek ikeribaskoro dženo na lela disave love kotar o sudsko organi.

Tumači

Tu te na džanea i švedikani čhib, te isi tut vakeribaskoro pharipa ja pale te na šunea šukar, tegani isi tut pravo te ovel tut tumači keda isi istraga ki policia ja pale ko sudo bizo te pokine love. Odova važinela hem keda isi tut kontakti razno organencar (vlastencar) sar soj o socijalno organi.

Sadikhutnengoro ikeribe (svedokengiri podrška)

E sadikhutnipaskiri ikeribaskiri buti tani te del pe dumo e sadikhutneske (svedokoske) thaj e rovandžiaske te ovel pe othe sar jek manuš angleder thaj palo sudibe. O cili odolea tano te barakerel pe o siguripe ko sudoskoro than, ko primer ki adžikeribaskiri sala, ja pale te trebela te objasinenel pe sar džala o sudibe. O sadikhutnipaskoro ikeribe na trebela te lel džikaskiri strana, na trebela ni te diskutirinel o prekršaj bašo kova so sudinela pe.

Ko but sudibaskere thana šaj o sadikhutnipaskoro ikeribe te del e svedokoske ja pale e kurbanu manušeske šaipa te adžikerel ki jek specialno phanli sadikhutnengiri ikeribaskiri soba. Akaja buti bašo sadikhutno ikeribe isi ko sa o telune krisia (sudia) thaj ko maškarune krisia ki sa i Švedia.

E Organe bašo kurbanu manuša thaj e Krisengere organe isi olen dindo ki olengiri buti te keren te ovel thaj ponodori e sadikhutnipaskiri ikeribaskiri buti. Akaja buti kerela pe idealno (bizo love) thaj hambut kerela pe kotar o phagibaskoro kurbanengoro dežurno a i administracia kerela pe kotar o lokalno sadikhutnengoro ikeribaskoro organizatori kova so šaj te kontaktirinel pe e sudoja.

Ikeriba kotar idealno organizacije

Isi khediba/klubija so kerena buti idealno kaj te šaj te den dumo thaj te ikeren e manuše so doživindža phagiba (prekršaj). Maškar o organizacie soj hambut etablirime (pendžarutne) tane e Džuvlengoro dežurno thaj Phagibaskoro kurbanengoro dežurno, akala organizacie tane ko but thana ki sa i phuv. Plus odova isi akana sa poviše specializirime phagibaskoro kurbanengoro organizacie. Ko pobare dežurno šaj te ovel manuša soj pokime baši akaja buti ama hambut olendar kerena buti idealno/bilovengoro. Sarine so kerena buti othe isi olen dužnost te ikeren odova garavdo.

Jek lista e idelano organizaciencar isi ko kotor ”Kontaktiribaskere podatke/Kontaktiribaskiri informacija”. O saphuvjakere (savezna) organizacije šaj dena tut dumo te ave ko kontakti olengere lokalno organizaciencar.

Phagibaskoro kurbanengoro dežurno

Phagibaskoro kurbanengoro dežurnia kerena buti manušencar soj kurbania kotar razna phagiba sar soj ko primer, marde manušencar, manuša so phagle olengere khera, so čordže olengere tašne, so sine smetime, manuša so čordže olendar diso thaj manušencar so tane pretime. Keda manuš kerela prijava ki policia tegani o kurbanu manuš ka ovel informirimo kaj isi akala dežurnia thaj o javera ikeribaskere butikeriba. Tegani i policia pučela dali o kurbanu manuš mangela te ovel kontaktirimo kotar o dežurno.

E Phagibaskoro kurbanengoro dežurno šaj dela dumodejbe sar ko primer ikeribaskoro manuš (podrškakoro manuš) plus odova but olendar isi olen butikeribe e sadikhutnengere ikeribaja (svedočibaskere podrškaja). E saphuvjakiri organizacia (sojuzna organizacia) tani Brottofferjouernas Riksförbund, BOJ.

Džuvlengoro dežurno

E Džuvlengere dežurnia nudina praktikano thaj psihologikano ikeribe (podrška) e džuvlence so ule maltretirime. Šaj o najvažno ikeribe so dela o Džuvlengoro dežurno e marde thaj e pretime džuvlence tano o bešibe ko garavdo kher. But džuvlengere dežurnia nudinena thaj juridikano godidejbe.

Isi duj saphuvjakere organizacie: Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, ROKS thaj Sveriges Kvinnojourers Riksförbund, SKR. Sar ko ROKS adžahar ko SKR bajrola o broj bašo terne čhajengoro dežurno.

Terrafem tano jek dežurno džuvlence thaj čhajenge so avena kotar javera phuvja, ola kerena buti ki sa i phuv dežurno telefona, ola dena ikeriba (podrška) thaj godidejbe ko buteder kotar 40 čhibja.

Muršengoro dežurno

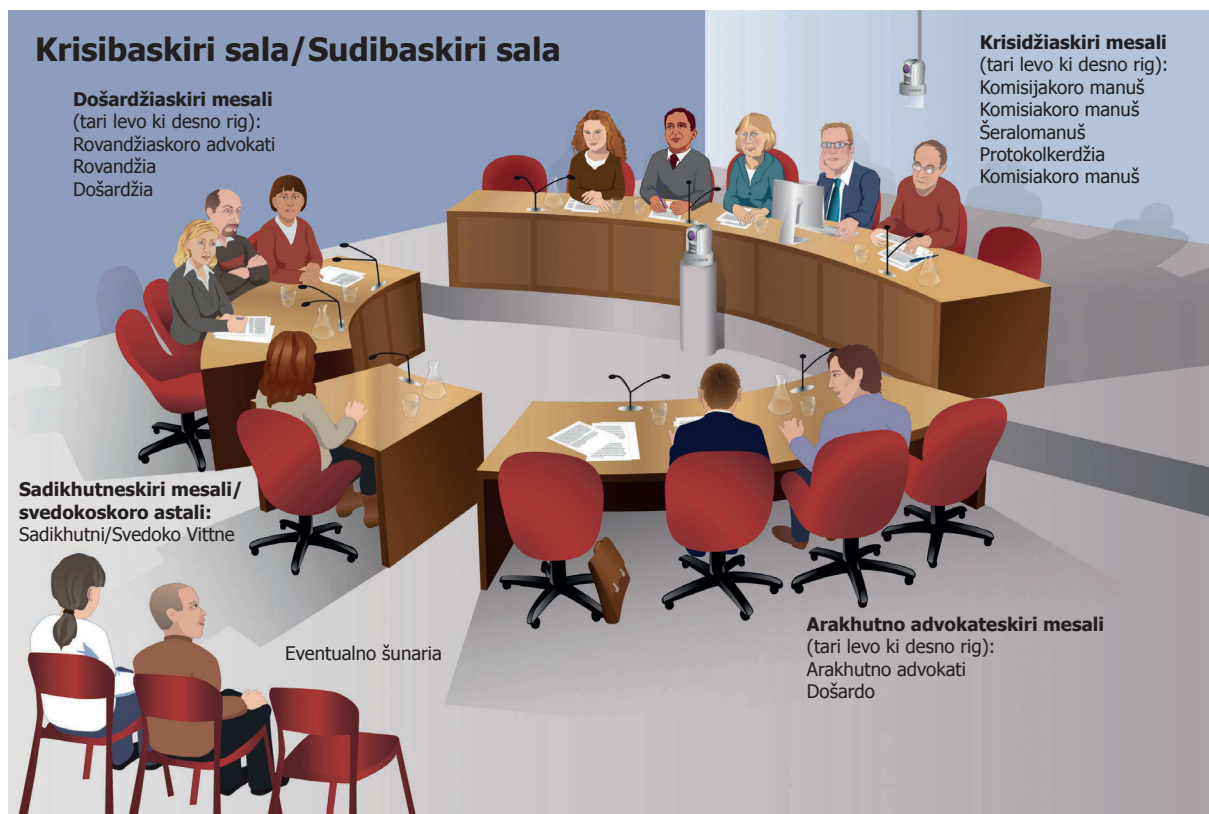
E Muršengoro dežurno dela ikeribe e muršenge so ule maltretirime thaj okole muršenge so koristinena zoralipe prema o džuvlja. Baši i dujto grupa murša, šaj dela pe olinge dumodejbe te kontrolirinen pli agresia thaj te na koristinena zoralipe.

Krisibe (Sudibe)

O došardžija te vazdindža dožariba (tužba) teganni odova probinela pe ko jek khediba (sastanko) ko sudo, bašo odova vakerela pe sudiba ja pale šeralo lafiphaniba. Te rodindžan odšteta tegani thaj bašo odova ka vakerel pe ko isto sudibe.

Akharin (pokana) bašo sudibe

Sar phagibaskoro kurbanu hem sar rovandžia tu ka ove informirimo kaj ka ovel sudiba. O došardžija (tužiteli) te rodindža tu te ove šunkerdo (saslušimo) bašo odova so ulo ja pale te rodindžan odšteta, tu ka ove akhardo ko sudiba. Te alo tuke akharin (pokana) te ave ko šeralo lafiphaniba tegani tu mora te dža.

Čitin šukar i akharin. Ma bistre kaj te uljan nasvalo ja pale te mislinea kaj isi tut javera soskipe so na mukhela tut te ave, tegani mora te kontaktirine e sudo angleder o sudibe. Tegani o sudo ka činavel tuke dali trebela te ave ja pale na. Odoja akharin važinela sa džikote te avel tuke jek javer činavibe (rešenje).

Te na aljan bizo te ovel tut jek šukar soskipe tegani tu šaj te ove čivdo te pokine love, kaske so phenela pe lovengiri kazna, bašo odova terdžola ki akharin. Tu šaj te ove ando ko sudo kotar i policia.

O krisibe (sudibe)

Ko krisibe lena than o krisidžie (sudie), o došardžia (tužiteli) thaj o šubakerdo manuš (osumničimo manuš) kaske akana vakerla pe o došakerdo. Obično o krisi tano kerdo kotar štar krisidžie: jek juridikano krisidžia, ov tano thaj šeralo manuš thaj trin politikane čhivde komisiakere manuša olenge vakerela pe kriseskere komisaria (lekmannadomare). Plus odova isi jek manuš so kerela o protokoli (zapisniko) kova tano bučakerdo kotar o krisi.

O avera manuša so ovena obično ko sudo o tane o arakhutno advokati, o rovandžia hem o svedokia. Plus odova tu sar kurbanu manuš thaj sar rovandžia šaj te ovel tut thaj jek rovandžiasikoro advokati. Te trebela šaj te ovel jek tumači thaj isi tut pravo te le tuja jek ikeribaskoro (podrškakoro) manuš.

Pošto o krisia hembut kerena pe phravde šaj javera da manuša te aven te šunen. O ikeribaskoro manuš thaj o manuša so ale te šunen na troman te vakeren diso. Te vakerela pe ko krisiba bašo disave osetлива buča, ko primer bašo seksualikano phagiba, tegani o sudo šaj odlučinela te ačhon samo disave manuša ki sala. Tegani phenela pe kaj o krisibe tano palo phanle udara.

Keda isi šeralo lafiphandipa tegani vakerela pe bašo odova soj važno bašo o slučaj. O došardžia vakerela sar ov ja pale oj mislinela kaj ulo o phagibe, odoleske vakerela pe phagibaskoro haljovkeribe (sakframställan). Palo odova tu sar rovandžija šaj te vakere so hem sar ulo, palo odova o došakerdo hem ko krajo (agor) avela eventualno o sadikhutno (svedoko).

Sar rovandžia tu bešea uzo o tužiteli (došardžia). Te isi tut diso te puče keda isi šeralo lafiphandipa tegani tu šaj te puče e došardžia ja pale tle došaribaskere advokate - te isi tut asavko manuš. Te rodindžan odšteta tegani thaj odova diskutirinela pe, buteder bašo odova dikh ko kotoripa Odšteta.

Keda šunkerena tute tegani obično tu šaj te vakere lenge tle lafencar sar so ulo. Palo odova šaj te čhiven tuke pučiba o došardžia ja pale o arakhibaskoro advokati. Thaj o krisidžia šaj te čhivel disave kompletiribaskere bučiba.

O šunkeribe e rovandžija obično ovela ko detalja, odova trebela adžahar te ovel kaj te šaj o došardžia te dokažinel kaj o phagibe sine čače. Odoleske buti važno tu te vakere ko detalja bašo sa so avela ki tli godi mada odova šaj te kerel te osetine pharipe. Sa o šunkeribe (saslušanje) sniminela pe sniminela pe glasvoja hem ki slika.

Šaj ka ovel tuke pharo thaj te dikhe e došarde manuše, ko disave situacie manuš šaj te daral. Tu te pačaja kaj ka dara te vakere anglo o došardo manuš ki sala, tegani tu trebela te vakere odova e sudoske, došardžiaske ja pale e advokateske angleder te ovel o šeralo lafiphandipa. Tegani o sudo šaj te činavel keda ka šunkerem tut, o došardo manuš te ovel ki javer soba. Ama e došarde manuše isi pravo te šunel tut so vakerea zvušnikoncar.

Te daraja taro disavo manuš so alo te šunel tegani o sudo šaj te činavel odova manuš te ikljol avri keda ka šunkerem tut.

Krisin (presuda)

Keda tano agorkerdo (završimo) o šeralo lafiphandipa tegani o krisi ka činavel diso bašo odova slučaj. Disavo puti palo diskutiribe šaj i krisin direktno te vakerel pe palo sudibe. But var manuš šaj te adžikerel i krisin dži ko duj kurke a ko disave situacie adžikerela pe panda buteder.

O krisi (sudo) informirinela keda ka phenel pe i krisin (presuda). Odova dive manuš šaj te telefonirinela ko kriseskoro sekretariati thaj te šunel pe sar krisindža o krisi. Te sine tut rodimo odšteta tegani automatski bizo te koštinel tut diso avela tuke khere poštaja jek kopia kotar i krisin. Ko javera situacije tu šaj te zamoline e došardžia (tužitele) ja pale e krise te den tut jek kopia kotar i krisin (presuda).

Rovibe (žalba)

Jek stranka so nane čalo kotar e telune kriseskere krisinaja (presudaja) tegani manuš šaj te rovel pe ko maškaruno krisi. Sar odova kerela pe terdžola ki krisin. Ko disave situacie rodela pe zumavibaskoro mukhibe kaj te šaj o maškaruno krisi te kerel buti e slučaea. Te rundža pe baši i krisin tegani ovela nevo krisibe ko maškaruno krisi. Ko but situacie na trebela o rovandžija ja aple o svedokija te oven ko maškaruno krisi. Tegani dikhela pe o snimibe taro teluno sudo (teluno krisi). Ko disave lokhe slučaja o maškaruno sudo šaj anela presuda bizo te kerel pe šeralo lafiphandipa.

E Maškarune kriseskiri krisin obično šaj te rovel pe ko Učo krisi. O Učo krisi šaj te kerel buti disave slučaencar so ka oven sar drumosikavne, olenge vakerela pe prejudikat. Ja pale šaj te kerel buti okole slučaencar kori so kerdža pe bari doš (greška) kotar o Teluno krisi ja pale Maškaruno krisi. Odoleske o Učo krisi (Učo sudo) tano ki praksa i paluni kriseskiri institucia.

Koštiba thaj našaviba love kotar i buti bašo džajbe ko sudo (krisi)

Tu te uljan akhardo ko sudiba kotar o došardžija (tužiteli) tegani tut isi pravo te del pe tuke love bašo hardžibe kaj te šaj te ave. Disavo var pučela o šeralo krisidžia keda tano agorkerdo o šunkeribe tuja dali tu rodea te del pe tuke love. Ama obično bašo odova vakerela pe ki recepcia palo o krisibe. Tu šaj te rode te pokinel pe tuke thaj te džane kobor love ka pokinel pe tuke.

O love pokinena pe direktno ki kriseskiri recepcia. Keda i ko pučibe bare love tegani šaj te pokinen pe angleder, bašo buteder informacija kontaktirin e sudo (krisi).

Javera krisibaskere koštiba

O došardžia (tužiteli) te na kerdža buti tle rodibaja baši odšteta thaj te nane tut dindo advokati tegani tu korkori šaj te rode odšteta. Te isi tut disave hardžiba ko primer bašo juridikano manuš ja pale hardžiba bašo dokazia, tegani isi tut pravo te rode love kotar o došardo manuš.

Te rešindža pe (te čhinavdža) o došardo manuš te pokinel odšteta tegani ov ja pale oj palo o pravilo ka pokinel o hardžiba bašo o krisiba.

Krisibaskiri škola
(Sudibaskiri škola)

Buteder informacija bašo odova sar ovela o sudiba, sar dičhola i sudibaskiri sala hem bašo javera buča, tu šaj te dža ko Organi bašo kurbanu manušengiri webbikani krisibaskiri (sudibaskiri) škola ko www.rattegangsskolan.se. E sudibaskiri škola tani ki švedikani hem anglikani čhib.

Odšteta, siguriba hem phagibaskiri dukhavibaskiri odšteta

Okova so kerela disavo phagibe principialno tano dužno te pokinel bašo o dukha so kerdža o phagibe. Bašo odova vakerela pe odšteta. O manuš so kerela o phagibe te našti te pokinel odšteta hem te nane tut siguribaskiri firma so šaj te platinel baši odšteta, ko disave situacie šaj dela pe ekonomikani kompensacija kotar i Phuv, odoleske vakerela pe phagibaskiri dukhavibaskiri odšteta. Hem te na džandža pe ko kerdža tuke o phagiba tut šaj te ovel pravo bašo siguribaskere love hem bašo phagibaskiri dukhavibaskiri odšteta.

Odšteta

Te rodel pe odšteta

Tu šaj te rode odšteta bašo sa so ulo sar rezultati kotar o phagibe. Baši odšteta činavela pe keda dikhela pe ko krisibe dali o došardo manuš tano došalo bašo o phagibe.

Okova soj dukhavdo šaj te rodel odšteta kotar o manuš so kerdža o phagibe. Kaj te šaj te ovel polokho odolea šaj kerela buti o došardžia thaj ov ka rodel odšteta ko sudo ko tlo anav, ov kerela odova tu te rodindžan. Odova na kerela pe ko okola situacie kori so rodela pe baro rodkeribe (istraga), ja pale te dikhela pe kaj o rodibe odšteta nane ole razlog (soskipa), mangela te phenel pe kaj i odšteta nane ola phanibe e phagibaja ja pale keda i odšteta tani but bari nego normalno thaj javera slična situacie.

Tu te rodindžan love bašo tle dukha so ule kotar o phagibe tu trebela panda ko početko te phene odova e policiake keda ka šunkerem (saslušinen) tut. Tegani trebela hem te phene kaj mangea o došardžia te del tut dumo bašo rodibe odšteta.

E stariteleskoro odgovornost baši odšteta

O daja-dada kola tane staritelia okole čhavage so kerdže o prekršaj, tane dužna te den odšteta. O odgovornost važinela bašo manušeskoro khuvibe, phagibe o buča hem ladžakeriba. E staritelengoro odgovornost tano ograničimo dži ki jek petina kotar i cena bašo sakova phagiba.

Tu te uljan izložimo bašo prekršaj (phagiba) taro jek dženo soj potikno taro 18 berš, tegani tu trebela te rode odšteta hem taro čhavo hem taro staritelia. Akala pravilia (regularia) važinena bašo prekršaj soj kerde palo 1 septembar 2010 berš. Bašo buteder informacia kontaktirin e tužitele (došardžia) ja pale e Organe bašo kurbanu manuša.

Te lel pe odšteta

Keda o krisi krisinela (sudinela) e došarde manuše te pokinel tuke odšteta odova na značinela kaj o love avena tuke automatikane. But var tano adžahar so o došardo manuš našti ja pale na mangela korkori pestar (dobrovolno) te pokinel. Tegani e borčengoro vlasti (Kronofogden) šaj dela tut dumo te le tli odšteta.

O Sudo (krisi) bičhalela automatikane jek kopia kotar i krisin (presuda) dži ko Kronofogden, a ola palo disavo vreme bičhalena tuke jek lil hem pučena tut dali trebela tuke dumodejbe (pomoč) te le tli odšteta. Te mangljan tegani trebela te phere thaj te bičhale palal o formulari dži ko Kronofogden, palo odova ola kontrolirinena e došale manuškiri ekonomikani situacia. Te sikadža pe kaj oleste ja olate isi šaipa te platinel, tegani o Kronofogden dikhela tu te le tli odšteta.

Te del pe tuke dumo kotar o Kronofogden na koština tut khančik, šaj te koštinel diso samo ko specialno situacie. Te na uljan kontaktirimo kotar o Kronofogden tegani kontaktirin olen korkori ko akava telefoni 0771-73 73 00.

Siguriba

Mada o manuš so kerdža i doš tano bipendžardo ja pale o sudimo (krisimo) manuš našti te platinel i odšteta – tut šaj te ovel tut pravo baši odšteta.

Bute manušen isi siguribe kolestar lela pe love bašo dukhaviba keda isi disavo phagiba. Tlo khereskoro siguribe šaj te del tut odšteta ko primer keda čorela pe tutar diso, bašo maltretiriba hem seksualikano phagiba. Bute manušen isi plus odova jek adžahar anavjardo bibahtale ovibangoro siguribe, odova kerela ko primer e sindikatea, thaj jek asavko siguribe šaj dela odšteta keda džiko ovela personalno dukhavdo kotar disavo phagibe. But baro kotor taro bučarde (zaposlime) manuša ovana učarde kotar jek siguribe anavea bučakoro siguribe kova so šaj te pokinel bašo dukhavibe so ule ko bučakoro than.

Jek preduslov so isi komaj ko sa o siguribaskere firme tano odova so jek kotor mora te pokine korkoro, odoleske vakerela pe korkoro riziko. Isi javera preduslovia kola so ko razna načinia šaj te ograničinen o šaipa bašo lejbe love. Tli siguribaskiri firma šaj te del tut informacia so važinela ko tlo siguriba. But i važno keda ovela disavo phagiba tu te prijavine odova so posigate so šaj ki tli siguribaskiri firma.

Phagibaskiri dukhavibaskiri odšteta

O manuš so kerdža o phagibe te našti te platinel (pokinel) odšteta hem te nane ni disavo siguribe so učarela sa i šteta, tegani šaj te del pe tuke love kotar i država (raštra). Odole lovenge vakerela pe phagibaskiri dukhavibaskiri odšteta, odole lovenar kerela buti o Organi bašo kurbani manuša.

Kaj te šaj te del pe tuke phagibaskiri dukhavibaskiri odšteta, keda o manuš so kerdža o phagibe tano bipendžarutno, tegani rodela pe te ovel jek anglorodkeribe (predistraga), kori so ka sikavel pe kaj tu uljan peravdo (napadimo) kotar disavo phagibe hem kaj na sine disavo bibahtalo ovibe (nesrečno ovibe). O phagibe uvek trebela te ovel prijavimo. Tej o šubakerdo (sumnimo) manuš sikavdo naea tegani ko principu rodela pe te ovel jek peravdikani krisin (presuda, kazna) ja pale te ovel jek krisinakoro angločinavibe.

E phagibaskiri dukhavibaskiri odšteta učarela okola phagiba soj kerde ki Švedia hem tut šaj te ovel pravo bašo akala love bizo razlika dali bešea ki Švedia ja pale sian momentalno akate sar turisti ja pale studenti. Te bešea ki Švedia tegani isi tut pravo te le phagibaskiri dukhavibaskiri odšteta mada o phagiga ulo avri kotar i phuv.

Personalno povrede (Dženikani khuvdipa)

Angleder sa pokinela pe personalikani odšteta. Tuke šaj pokinela pe sar bašo psihikane adžahar thaj bašo fizikane khuvdipa. Odola štete šaj te oven:

- koštibe bašo doktori, vakeribaskiri terapia thaj javera hardžiba so ovana kotar o povreda,
- našavibe love,
- bašo dukha so ovana ko primer kotar i dukh ja pale nezgodno oset ko nasvalipaskoro vakti,
- khuvdipe so na nakhena ko primer našavibe saste danda, našavibe hari o šunibe ja pale o dikhibe.

Tu te uljan personalno povredimo, šaj te pokinel pe love bašo o šea, naočaria, dandengiri proteza ja pale bašo o javera buča so sine tuja keda ulo o phagibe. Ama na dela pe odšteta bašo našavde ja pale pharavde love, nakit, mobilno telefonija hem novčaniko.

Ladžakeriba

Disave phagibe kerena te del pe love thaj bašo ladžakeribe. Asavko pravo isi o phagibe te kerela te ovel jek seriozno ladžakeribe upro tlo personalikano integritete, tlo privatikano dživdibe thaj tlo manuškano cenibe. Komaj sa o seksualikane peraviba dena asavko pravo bašo ladžakeribaskere pokiba love. Odova važinela but vare thaj bašo maltretiriba thaj phagiba e khereskoro rahatibe, bikanunimo pretibe, čoribe thaj keda phagela pe e avibaskoro namukhibe.

Šejengere hem barvalipaskere štete

Pharo i te lel pe phagibaskiri dukhavibaskiri odšteta bašo o šejengere štete ja pale bašo barvalipaskere štete, ko primer bašo čoribe hem prevare. Odšteta bašo asavke buča šaj lela pe samo keda o manuš so kerdža o phagiba, kerdža ko jek vreme keda sine lindo taro kriminalna vlastia, sine ko arakhiba ko khera bašo arakhiba e terne manušen, ko khera bašo arakhiba taro droge ja pale ko pritvor. O phagibe šaj sine kerdo keda ov našlja ja pale mukhlo ko odstustvo.

Pokibe bašo šejengere thaj barvalipaskere štete kori so o manuš so kerela o phagibe na perela ki nisavi grupa ja pale tano bipendžarutno, šaj te del pe samo ko specialno situacie ko primer te kerela tuke i šteta te ovel tuke pharo te arakhe tute ja pale tle familia.

Čhavo so dikhlja mariba

O čhavo so dikhlja maribe ko paše realicie šaj te ovel ole pravo bašo phagibaskiri dukhavibaskiri odšteta. Bašo odova rodela pe o phagiba te uticinel upro čhaveskoro siguribe thaj phagibe upro jek paše manuš. Znači e država isi odgovornost bašo pokibe e čhavage so dikhle but phare phagibe prema disavo paše manuš, mada e čhave nane pravo te lel odšteta kotar o manuš so kerdža o phagiba.

E čhave trebela te ovel pohari taro 18 berš keda ulo o phagiba (prekršaj).

O lafi "dikhlja" angleder sa značinel kaj o čhavo dikhlja ja pale šundža e phagibaskoro keriba. Akava pravilo važinel bašo okola oviba kori so o čhavo dikhlja sar jek daj/dad ulo mardo ja pretimo kotar javer daj/dad ja pale kotar e čhaveskoro javer paše manuš. Odova šaj te važinel thaj bašo e phralengoro thaj e phenjengoro maltretiribe.

Rodin (molba)

Kaj te šaj te lel pe phagibaskere pokibaskere love rodela pe tu te phere jek specialno formulari. O formulari poručinel pe kotar o Organi bašo kurbanu manuša. I molba šaj kerela pe hem ko akale vlasteskiri webbthan brottsoffermyndigheten.se. O rodibe prema o regularia (pravilia) trebela te avel ko Organi bašo kurbanu manuša najkasno tri berš palo sudibe. Mangel te phenel pe kaj manuše isi trin berš keda i presuda khudža ki snaga hem našti te rovel pe, ja pale keda o anglorodkeribe koslja pe. Te na sine kerdo anglorodkeribe (predistraga) tegani o rodibe trebela te ovel mukhlo najkasno trin berš kotar o dive keda kerdža pe o phagibe.

Disavo puti šaj kerela pe buti disave rodibaja mada ov alo palo trin berš. O čhave so ule izložime ja pale so dikhle phagiba isi olen pravo te roden phagibaskiri dukhavibaskiri odšteta sa džikote ov ja oj te pheren 21 berš. Odova ovela keda e čhavage na dindža pe dumo te šaj te roden pli odšteta ko vakti.

Te mangljan te džane buteder bašo phagibaskiri dukhavibaskiri odšteta kontaktirin e Organe bašo kurbanu manuša ja pale e došardžia (tužitele). Kaj te šaj te le dumodejbe e formularea, obratin tut ko Organi bašo kurbanu manuša ja pale ko jek lokalno phagibaskoro kurbanengoro dežurno ja džuvlengoro dežurno. E rodibaskere formularia tane ki švedikani hem ki anglikani čhib.

Palerodibe

O cili tano o manuš so kerdža o phagiba uvek ka platinel pli odšteta. O vlsti bašo kurbanu manuša odoleske probinela ponodori te rodel palal e phagibaskiri dukhavibaskiri odšteta kotar o manuš so kerdža o phagiba.

Tlo Arakhiba

Isi buteder buča bašo zorakeribe o sigurnost okole manuŝenge soj pretime. Kaj te ŝaj akale bučen te ovel efekti, ŝaj te ovel but važno ola te planirinen pe angleder sa e policiaja ama isto adžahar e socialno vlastea hem e školaja. I policija hem o vlasti bašo porezi (Skatteverket) ŝaj te den praktikano godidejbe bašo odova sar manuŝ korkori zorakerela plo sakodivesutno dživdipa.

Kontaktiribaskoro namukhiba (zabrana)

E kontaktiribaskere namukhibaja mangela te činaven pe situacie so ŝaj te oven but opasna e kurbanu manuŝeske. Avibaskoro namukhibe koristinela pe angleder sabašo arakhibe e džuvlen kola isi olen pretnje thaj trakasiribe kotar olengere anglutne roma ja pale murša kasaja so živinena sine zaedno, ama ola ŝaj te koristinela pe te arakhen pe o čhave thaj o javera soj ko pharipa. Jek kontaktiribaskoro namukhibe značinelaj kaj okova so pretinela tut ja trakasirinela tut na mukhela pe oleske te avel tute gosti, na sminela te phirel pali tute ja pale javerčhane te kontaktirinel tut ko primer, lilea, sms-ea, telefonea ja pale amalencar. O namukhibe (zabrana) ŝaj te ovel thaj asavko so na mukhela te terdžol pe paše uzo tlo kher, uzo tlo bučakoro than ja pale uzo javer than kori tu obično ovea.

Jek kontaktiribaskoro namukhibe ŝaj te del pe thaj okole dženeske so bešela zaedno e manuŝea so ovela pretimo. Bašo jek asavko namukhibe (zabrana) kolea mangela te čhudel pe o manuŝ kotar o barabarutno (zaedničko) kher, rodela pe te oven rizikia bašo e javere dženeskoro dživdipe, sastipe, sloboda (tromalipa) ja pale rahatiba.

Odova tano o došardžia so činavela bašo kontaktiribaskoro namukhibe. O došardžia te na činadžia bašo jek asavko namukhibe tegani tu ŝaj te obratine tut ko teluno krizi (sudo). Okova so phagela o namukhibe ŝaj te ovel kaznimo lovencar ja pale phanlipaja dži ko jek berš.

Informiribaskoro dužnost bašo Vlasti kriminalno arakhibaske

Džiko te kerdža tuke disavo phagibe thaj te bešela odoleske ko phanlipe ja pale tej lind/o/i ko phanlo psihiatrikano arakhibe, tegani o Vlasti kriminalno arakhibaske tane dužno te informirinen tut, keda o phanlo manuŝ te ikljola ko odsustvo, te našela kotar o phanlipe, te meninela o phanlipe ja pale te mukhljola kotar o phanlipe. Tu sar rovandžia manuŝ trebela te ove pučlo dali ka mange akaja informacia.

Garavdo bešiba

O džuvlja hem olengere čhave soj izložime bašo maltretiribe ko paše relacie, ola ŝaj trebena te oven privremeno selimo ple kherestar. Garavdo bešiba nudinela pe sar tari komuna adžahar taro džuvlengoro dežurno. Bašo buteder informacia kontaktirin e komunakere socialno komisija ja pale disave lokalno džuvlengoro dežurno.

Garavdi dženikani (lično) informacia

Te trebela tuke garavdi adresa odoleske so isi tut pretiba ja trakasiriba tegani tuke ŝaj te del pe jek nišani bašo specialno garavibaskoro probibe kaske so vakerela pe kosibe kotar o bešibaskoro registri. Akava kosibe tegani ovela thaj ko javera phravde registria so lena informacia kotar o bešibaskoro registri, ko primer e verdangoro (autongoro) registri.

Jek aver čhani te garavel pe dženikani informacia tano o manuŝ so ovela pretimo kova so selinela pe ja pale mangela te selinel pe ka ovel šukar te ovel registririmo ki purani bešibaskiri adresa, odoleske vakerela pe purano registriribe.

Rodibe baši garavdi dženikani informacia ko primer blokiribe i informacia ja pale purano registriribe, rodela pe ko tlo Organi bašo porezi kori so sian registririmo/i/o. Važno keda isi tut kontakti e vlastencar tu korkori te vakere kaj isi tut garavdi dženikani informacia. Plus odova tu mora te ove pažljivo keda isi tut kontakti e organizacijencar, firmencar thaj javerencar.

Lejbe javer anav

Jek javer buti so barakerela o arakhibe tano lejbe javer anav. Kaj te šaj te lel pe o anav kotar e dajakiri starna ja pale e dadeskiri, trebela te prijavinel pe ko Organi bašo porezi. A te liljan javer paloanav (prezime) trebela te del pe tuke mukhibe (dozvola) kotar o Organi bašo patentiribaskoro registriribe.

Siguribaskoro paketi

Disave manušen isi but bari pretnja odoleske olenge šaj terebela te del pe siguribaskoro paketi. Ko odova paketi isi mobilno telefoni thaj alarmiribaskoro sistemi, kaj te šaj te lel pe jek asavko paketi trebela te kerel pe jek specialno probibe kotar i lokalno policia.

Načāči dženikani informacia (Načāče podatke)

Keda isi pretibe bašo but seriozno phagibe prema džikaskoro dživdipe, sastipe ja pale tromalipe (sloboda) thaj keda o javera arakhibaskere buča na dindže rezultati, tegani šaj te ovel tuke mukhlo (dozvolimo) te le načāči dženikani informacia (načāče podatke). Rodibe bašo asavko diso mukhela pe ko Rikspolisstyrelsen (Saphuvjakoro policijakoro ingaribe).

Kurbani manuškere reakcie

Keda manuš doživinela asavke phagiba palo odova ovela manuše but negativno posledice. Ola šaj te oven ekonomikane našaliba, fizikane dukha, psihikane reacie thaj pharipa ja pale socialikane posledice. Plus odova o posledice but vare kerena te ovel pherdo praktikane problemia.

Sar thaj kobor manuš reagirinela odova zavisinela kotar o manuš thaj odova zavisinela kotar but javera buča. So ulo, savi relacia isi manuše prema o manuš so kerdža o phagiba, sar tani i socialikani situacia thaj sar sian tu sar manuš, akava tane jek kotor faktoria so uticinena ko tle reakcie.

Mada o phagibe kerela te ovel ekonomikane našaliba ja pale fizikane dukha, Bizo razlika bašo savo prekršaj vakerela pe, o najphare efektia kerena o psihikane dukha, kaj manuš ulo namerno ladžakerdo ja pale dukhavdo, e kurbani manušeske odova tano najpharo. O seksualikane phagiba generalno kerena te ovel but pophare psihikane reakcie nego o maribaskere phagiba, a odova kerela te oven poseriozna reakcie nego keda isi barvalipaskoro phagibba.

Te osetinel pe doš (krivica) thaj ladž bašo odova so ulo, odova tano normalno, mada o i doš tani e manuškiri so kerdža o phagibe (krivično delo). Isto obično reakcia tani te osetinel pe bari holi prema o manuš so kerdža o phagibe thaj o mangiba te iranel plo rat.

But i važno te mukhel pe than akale osečaenge te ikljon avri, ko primer te šaj te vakerel pe džikasaja bašo odova. Odova šaj te kerel manuš te anel ple misle ko than thaj te haljovel pošukar odova so ulo.

Sakova manuš reagirinela individualno. Jek isto phagibe uticinela javerčhane ko sakova manuš, odova but zavisinela kotar e dživdipaskiri situacia thaj dali manuš sine angleder ladžakerdo thaj mardo. Ko primer keda jek manuš ovela čordo (pljačkimo) dujto var (dujto puti), tegani isi riziko baši pobari kriza nego okova manuš so na sine čordo angleder, specialno te na kerdža pe buti e osečaencar palo prvo čoriba.

Upotrebibe zor (mariba) ko paše relacie, sar soj ko primer phagibe e džuvlengoro rahatibe ja pale keda jek daj/dad zoraja pašljola sesualikane ple čhavea, akala phagiba ovena ekstra zorale odoleske so akala kriminalikane keriba kerena pe but vare. Plus odova akala phagibe kerena pe but vare khere thaj adžahar o kurbani manuš nane ole/ola disavo slobodno than. Keda o phagibe kerela pe kotar o manuš so o kurbani manuš tano/tani zavisno sar osečajno adžahar thaj socialikane thaj ekomomikane, odova kerela i situacia te ovel phareder.

Ko asavke relacie kori isi maribe thaj mangibe kerena te ovel zorale ama negativna veze (vrske). Ko asavke situacie isi riziko sar o kurbani manuš adžahar o manuš so kerela o phagibe te keren o phagibe te dičhol tikno. Jek javer tipikani buti ko asavke relacie tani kaj o manuš so kerela o phagibe čhivela i doš upro o kurbani manuš kaj o kurbani provocirindža o upotrebibe zor.

Okova so doživinela jek asavko phagibe ki jek paše relacia trebela te del pes olake/oleske šaipe te mislinel dur kotar o manuš so upotrebina zor, kaj te šaj te opišinel o phagibe thaj te kerel pli sitacia te ovel javer. Ko but thana isi garavdo bešiba.

I potreba bašo ikeribe (podrška) thaj dumodejbe kotar i okolina nane sajek. Osim kotar o juridikano dumodejbe but vare trebela disavo manuškano ikeribe. Te trebela tuke ikeribe thaj dumodejbe tu šaj te kontaktirine e socialno komisija ki tli komuna ja pale disave organizacia so kerela idealno buti kola tane prezentirime ki akaja brošura.

Kontaktiribaskiri informacia

Idealno organizacie (Organizacie so kerena bilovengoro buti)

Čhavengoro pravo ko društvo (Barnens Rätt I Samhället, BRIS)

BRIS-telefoni: 116 111
BRIS barengoro telefoni: 077-150 50 50
info@bris.se
www.bris.se, www.barnperspektivet.se

Dežurno bašo kurbani manuša ki Švedia (Brottsofferjouren Sverige)

Dežurno telefoni: 116 006
info@brottsofferjouren.se
www.brottsofferjouren.se

Khedibe Familia Bašo Seksualno Koristime Čhave (Föreningen Anhöriga Till Sexuellt Utnyttjade Barn, ATSUB)

Jo Dežurno telefoni: 08-644 21 12
info@atsub.se
www.atsub.se

Saphuvjakoro khedibe bašo homoseksualcia, biseksualcia, transmanušengoro pravo, RFSL-eskoro phagibaskoro dežurno (RFSL - Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter, RFSL Stödmottagning)

Dežurno telefoni: 020-34 13 16
stod@rfsi.se
www.rfsi.se

Saphuvjakoro khedibe e džuvleng thaj e čhajenge ki Švedia, ROKS (Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, Roks)

info@roks.se
www.roks.se, www.tjejjouren.se

Saphuvjakoro khedibe cenrti protiv incesi, Rise (Rise - Riksföreningen mot incest och andra sexuella övergrepp i barndomen)

Dežurno telefoni: 08-696 00 95
stod@rise-sverige.se
www.rise-sverige.se

Arakh e Čhaven (Rädda Barnen)

kundservice@rb.se
www.raddabarnen.se

Švedikano Lolo Trušul/Krsto (Svenska Röda Korset)

info@redcross.se
www.redcross.se

Saphuvjakoro khedibe bašo Švedikano Džuvlengoro dežurno (Sveriges Kvinno- och Tjejjourers Riksförbund, SKR)

info@kvinnojouren.se
www.kvinnojouren.se, www.tjejjouren.se

Terrafem (Dežurno bašo stransko džuvlja thaj čhaja, othe dela pe ikeriba thaj dumodejbe ko but čhibja)

Dežurno telefoni: 020-52 10 10
info@terrafem.org
www.terrafem.org

Organia thaj javera instance

Krisibaskoro organi/Sudoskoro organi (Domstolsverket)

Telefoni: 036-15 53 00
domstolsverket@domstol.se
www.domstol.se

Borčibaksoro organi (Kronofogden)

Centrala, telefoni: 0771-73 73 00
kronofogdemyndigheten@kronofogden.se
www.kronofogden.se

Nacionalikano centri bašo džuvlengoro rahatibe (Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK)

www.nck.uu.se
O NCK isi olen jek telefoni bašo ikeribe (podrška),
Dežurno telefoni: 020-50 50 50
www.kvinnofridslinjen.se

Policia (Polisen)

Telefoni: 114 14
Ko phare situacie telefonirin: 112
www.polisen.se

Organi bašo durustikano (pravno) dumodejbe (Rättshjälpsmyndigheten)

Telefoni: 060-13 46 00
rattshjalpsmyndigheten@dom.se
www.rattshjalp.se

Deisibaskoro (poreškoro) organi (Skatteverket)

Telefoni: 0771-567 567
www.skatteverket.se (Kontaktirin amen e lenkoja, isi kontaktiribaskere informacie bašo tlo lokalno organi bašo porezi)

Socialno komisijakoro ingariba (Socialstyrelsen)

Telefoni: 075-247 30 00
socialstyrelsen@socialstyrelsen.se
www.socialstyrelsen.se

Švediakere Komune thaj landsting (Sveriges Kommuner och Regioner, SKR)

Telefoni: 08-452 70 00
info@skr.se
www.skr.se (Ko lenkija Kommuner och regioner šaj arakhea kontaktiribaskere informacie baši socialno komisia ki tli komuna)

Došaribaskoro organi/Tužibaskoro vlasti (Åklagarmyndigheten)

Telefoni: 010-562 50 00
registrator.riksaklagaren@aklagare.se
registrator@aklagare.se

Isi thaj javera forme bašo ikeribe (podrška), sar soj ko primer Ikeribaskoro centri bašo terne kurbani manuša, Čhavengoro kher thaj garavdo bešibe. Baši buteder informacia kontaktirin e komunakere socialno komisia thaj e Landstinge.

Lafengiri lista

ANGLORODKERIBE (Predistraga)

Istarga so kerela pe kotar i policia ja pale kotar o došardžia kaj te šaj te dikhel pe savo tano o phagibe.

DOŠARDO MANUŠ

Okova soj tano došardo bašo disavo phagibe.

DOŠARDŽIA

Juristi so ingarela o anglorodkeribe (predistraga), keda ovela o sudibe ov reprezentirinela e Phuvja (država).

DOŠARIBA/DOŠARIN

Rodibe kotar o došardžia ja pale kotar disavo manuš te šaj disavo dženo te ovel sudimo kotar o sudo bašo disavo phagibe ja pale bašo poviše phagiba.

DOŠARIBASKORO LOČHARIBA/DOŠARIBASKORO KOSIBE

Rešenje kotar o došardžia te na vazdel pe došaribe ko primer odoleske so o manuš so kerdža o phagibe tano ko tikne berša.

KRISI (SUDO)

Jek organi so sudinela, maškar o javera buča ko jek phagibaskoro slučaj. Sarinikane krisia: Teluno krisi/sudo (Tingsrätt) tani jekto instancija, Maškaruno krisi (Hovrätt) tani dujto instancija, o Učo krisi (Högsta domstolen) tani paluni instancija.

KRISIN

I kazna so dela pe bašo disavo phagibe kotar i Phuv (država). Primer o krisian šaj te oven, pokibe love, phanlipe, uslovno krisin, kontroliribaskiri krisin thaj mukhibe ko specialno arakhibe.

KRISINAKORO ANGLOČHINAVIBA

Keda o došardžia (tužitelji) odlučinela savi krisin (kazna) ka ovel, odova ovela keda o phagiba nane bare thaj tano priznajmo.

PHAGIBASKORO OVIBE/PHAGIBASKORO SLUČAJ

Jek šubalo (sumnivo) phagibe kolea kerela pe buti ko sudo.

PHAGIBE (Prekršaj)

Jek keribe so ovela sudimo palo kanuni (zakoni).

POSREDIBE

O kurbani manuš thaj o manuš so kerdža o phagibe arakhena pe barabar jekhe manušea so na terdžola ki nikaskiri strana thaj vakerena bašo o phagibe. O posrediba tano dobrovolno sar e kurbani manušeske adžahar hem e manušeske so kerdža o prekršaj.

ROJBE/ŽALIBE

Keda manuš nane čalo e presudaja tegani rodela pe te šaj te ikljol pe pale ko sudo ama ki pouči instancija.

ROVANDŽIA

Okova manuš so ulo dukhavdo ja doživindža phagibe sa džikote ovela o sudsko procesi oleske vakerela pe rovandžia.

ROVANDŽIASKORO ADVOKATI

Juridikano školujmo manuš so dela dumo e manuše so doživindža pharo phagibe. O rovandžiaskoro advokati pokinela pe kotar i Phuv.

ŠERALO LAFIPHANIBA

Mujalo lafiphaniba ko jek sudo angleder te dikhel pe sar ka ovel o procesi, oleske vakerela pe thaj krisi (sudo).

ORGANI BAŠO KURBANI MANUŠA

Isi ole nacionalno odgovornost bašo akala buča:

- Phagibaskiri dukhavibaskiri odšteta
- Phagibaskoro kurbanengoro fondi
- Džanibaskoro centri Kunskapscentrum
- Regresi kotoripa (odelenje)

O generalno cili tano te kerel pe buti hem te vazden pe sa e kurbani manušengere pravija hem te vazden pe olengere potrebe hem interesia.

Ko **www.brottsoffermyndigheten.se** isi informacia ko buteder čhibja bašo kurbani manušengere pravija hem bašo sudsko procesia hem buteder kontaktiribaskiri informacia e avere organencar hem idealno organizaciencar.

O Kurbani manušengoro organi odgovorinela vilea ko tle pučiba baši odšteta so ovela kotar disavo phagiba. Telefonirin ko vlastengoro **servisikano telefoni 090-70 82 00**, bastrin ko 4, tegani šaj te vakere jekhe asistenta ko phagibaskoro dukhavibaskoro kotoripa.

O ORGANI BAŠO KURBANI MANUŠA (BROTTSOFFERMYNDIGHETEN)

Boksi 470, 901 09 Umeå

Telefoni: 090-70 82 00

registrator@brottsoffermyndigheten.se

www.brottsoffermyndigheten.se

www.rattegangsskolan.se

www.jagvillveta.se